

La religió i el laïcisme condemnats a conviure

Josep Antoni Comes Ballester *

Des de fa uns mesos, assistim a una desconcertant polèmica entre la jerarquia eclesiàstica i el govern a propòsit del laïcisme que, segons els bisbes, els socialistes estan introduint en la societat a través dels seus projectes legislatius sobre l'educació, la família i el matrimoni. Circumscriure d'aquesta forma la qüestió, a més de no respondre a la veritat, el que fa (i estem comprovant-ho dia a dia en els mitjans de comunicació) és conduir-la per camins demagògics i crispats i crear divisió, àdhuc a l'interior mateix de l'Església.

A Espanya, els temes polèmicament discutits van més enllà de les relacions Església/Estat o de la secularització de la societat; tenen a veure amb la forma amb què la societat espanyola ha anat tenint experiències de laïcitat en diferents àmbits. Ara i adés, organitzar la convivència ciutadana assumint el creixent pluralisme de cosmovisions en camps com l'educa-

ció, l'exercici dels drets i les llibertats o la presència cívica d'altres confessions religioses, necessàriament provoca reaccions molt diferents, confessionals o laiques. Totes elles tenen al darrere un imaginari que no ha nascut per generació espontània, sinó que s'ha anat construint al llarg del temps en un context històric-ideològic molt característic de la societat espanyola.

D'una banda, el catolicisme concebut com element d'identitat nacional des dels Reis Catòlics fins el recent nacionalcatolicisme ha deixat en els sectors més conservadors la imatge que tots aquells que neguen aquest dogma religiós patriòtic són "l'anti-Espanya" que cal desarrelar per fidelitat a un passat tradicional. De l'altra, l'anticlericalisme, reacció lògica a la intromissió de la jerarquia en el poder civil, i l'assumpció doctrinal del materialisme històric i dialèctic, que qualifica la religió com una alienació que cal superar, impregnaren el laïcisme d'un caràcter

* Sacerdote y periodista. Director de IGLESIA VIVA. Valencia.

antirreligió i sectari. Vist així, uns i altres poden exhibir el respectiu llistat de màrtirs i persecucions i s'explica la pervivència de prejudicis i ressentiments apareguts en algunes de les expressions intransigents i bel·ligerants d'aquestes últimes setmanes. Tanmateix, ni que siga dolorós, cal recordar-ho, perquè eixe passat, ben comprés, permet no confondre'l amb el present. Hui, ni l'Església, ni la societat ni el laïcisme són com abans.

L'Església, des del concili Vaticà II, reconeix l'autonomia de l'home, de la societat o de la ciència; respecta les seues lleis i valors i valora la veritat i bondat pròpies de l'orde temporal. Ha renunciat a ser aquell dossier sagrat que necessàriament donava aixopluc i es convertia en el referent normatiu indiscutible de les realitats terrestres. Seguir, doncs, afirmant que tota la societat espanyola és catòlica és un mirall. Per adonar-se'n n'hi ha prou en consultar les estadístiques sociològiques sobre l'avanç de la increència a Espanya o visitar la missa parroquial dels diumenges. Propugnar, doncs, per a tots els ciutadans una ètica de mínims fonamentada en els valors constitucionals sobre els quals es basa la convivència tolerant, donar a conèixer a tot l'alumnat la tradició humanista de la nostra cultura, la història de les religions i el seu paper civilitzador, ni és irracional ni un atac planificat a les creences religioses. És, més bé, buscar i enfortir allò que uneix i cohesionava la societat i respecta l'autonomia d'allò temporal. Si com diu el Vaticà II, l'Església en la seua relació amb l'Estat no posa la seua esperança en privilegis atorgats pel poder civil i, a més, està disposada a renunciar a l'exercici de

drets legítimament adquirits per tal de no macular la puresa del seu testimoni evangèlic (*Gaudiun et Spes*, 76) estan fora de lloc les condemnes d'aquells, creients o no, que promouen, per exemple, la separació entre l'Església i l'Estat, la denuncia dels Acords, una nova regulació jurídica del matrimoni, l'autofinançament de l'Església o que la parròquia, no l'escola, siga el lloc idoni per a l'ensenyament confessional de la religió. Al capdavall no són sinó aplicacions, discutibles si es vol, de textos conciliars. L'Església de Jesucrist no té l'encàrrec diví d'aconseguir que la legislació civil reflexe allò que ella considera lícit en temes de moral sexual o de doctrina cristiana, com sembla ésser l'obsessió actual dels bisbes

Els actuals dirigents socialistes han expressat repetidament el seu respecte per totes les creences religioses i mantenen el compromís de complir, actualitzant-los, els Acords de l'Estat amb la Santa Seu. És cert que de vegades, es produeixen exabruptes o declaracions desafortunades; això, però, no justifica les comparacions victimistes com si dels temps de la Segona República es tractara. Al desitjat diàleg no contribueix culpar el laïcisme de la progressiva secularització de la societat i de la cultura, del groller materialisme imperant o del pansexualisme. Els bisbes encertarien millor el diagnòstic si analitzaren les lleis del mercat neocapitalista que va apoderant-se de tots els aspectes de la vida. Hi descobririen com és la unidimensionalitat, que ja denunciava Marcuse (produir-consumir, consumir-produir), i no el laïcisme allò que ofega l'espiritualitat i qualsevol idealisme intramundà. Tampoc el règim de l'en-

senyança de la religió a l'escola té res a veure amb la desfeta de la moral tradicional i l'augment de la increència, sobre tot en les generacions joves. És eloqüent al respecte la constatació que el 90% dels actuals no creients pertanyen a les generacions que s'educaren durant el franquisme amb l'obligació d'aprovar l'assignatura de religió fins a la Universitat. Creure que l'adversari de la religió és el laïcisme suposa errar el tir pastoral i allunyar el necessari enteniment. Pel que fa al tipus de societat i d'església que li escauria a l'Espanya del segle XXI hi ha un millor filó d'eixides pos-

sibles en el fet constatable que entre els defensors del laïcisme i els catòlics post-conciliars hi ha molts més elements de convergència que de discòrdia i enfrontament. Una solució basada en la imposició de tesis maximalistes per ambdues parts serà efímera. Durarà el que dure un partit en el poder. L'experiència d'aquests últims vint-i-cinc anys és prou aclaridora. Allò que cal, doncs, és trellat, visió de futur, transaccions. Altrament eixirà perdent una vegada més l'educació, la societat, la democràcia i la mateixa Església.

Levante, 17-11-2004